musical

A musical szórakoztató zenés játék, melyben a cselekményt a dialógus [1], zene [2], ének [3] és tánc [4] eszközeivel, show [5]-elemekkel gazdagítva fejezik ki. Kezdetben színpadon, majd film [6]en is játsszák.

A musical tipikusan amerikai mûfaj; a New York-i Broadway [7]on bontakozott ki az 1900-as években. Az operett [8]hez viszonyítva aktuális témákat (pl. háborús, faji, szociális) és új, modern zenei hatásokat (jazz [9], rock [10]) dolgoz fel.
Más országok zenészei is megpróbálkoztak ezzel a mûfajjal, de Andrew Lloyd Webber kivételével alig jártak sikerrel; a vérbeli musical igazi otthona ma is New York és Hollywood.
Pedig kialakult a musical európai irányzata is; operettjellegû, romantikus, fõleg szerelmi történettel, nagyívû dallam [11]okkal és balett [12]hez hasonló táncokkal. Ezt képviseli pl. a "My Fair Lady" (amit a Broadwayon is több mint 2000-szer elõadtak.

"*Az amerikai zenés színház [13] hosszú utat tett meg, és közben hol az operá [14]tól, hol a revü [15]tõl, egyszer az operettõl, másszor a vaudeville [16]-tól vett át valamit. Mindebbõl azután valami merõben új született. A sok különféle formá [17]t jelölhetjük a "musical" szóval, mert hiszen egy valami mindegyikben közös: a mûvészetnek ahhoz az ágához tartoznak, amely amerikai eredetû, amely megfelel nyelvünknek, ritmus [18]unknak, magatartásunknak, életformánknak.*" - Így foglalható össze Leonard Bernstein véleménye, aki a musical egyik legnagyobb alkotója és népszerûsítõje volt.

Az első amerikai musicalnek a The Black Crook (A sötét csaló) című darabot tekintik. Az öt és fél óra hosszú extravaganzá [19]ban góth [20]ikus melodráma [21], vidám dal [22]ok, francia balett [12], és a trikós tánckar mellett törpék, démonok és svájci parasztlányok egyaránt megtalálhatóak voltak.
A nagysikerű darabot 1866 szeptemberében mutatták be New Yorkban, és másfél évig maradt műsoron, majd 25 évig tájoltak vele.

A musical klasszikusai gyakran adaptáltak irodalmi mûveket. Pl. a "My Fair Lady"-t (Frederick Loewe) G.B. Shaw "Pygmalion"-ja alapján, a "Kiss Me Kate"-et (Cole Porter) Shakespeare "Makrancos hölgy"-e nyomán, a "West Side Story"-t (Leonard Bernstein) Shakespeare "Rómeó és Júlia" c. mûvébõl, a "Hegedûs a háztetõn" (Jeremy Bock) pedig az azonos címû könyv témájára épült.
További könyvek, melyekebõl azonos címen musical készült: Jane Eyre (Charlotte Bronte), Jekyll and Hyde (Robert Louis Stevenson), Les Miserables (Victor Hugo), Mary Poppins (P. L. Traver), The Phantom of the Opera (Gaston Leroux), valamint a Beauty and the Beast egy francia mese és a Cats T.S. Eliot Old Possum's Book of Practical Cats alapján.

A musicalek általában használnak pop [23]/rock [10] elemeket, de vannak olyanok, melyekben ez dominál. Ilyen -színpadon és filmen egyaránt- a két legnagyobb rockmusical: G. McDermot "Hair"je (1968), és Andrew Lloyd Webber: "Jézus Krisztus szupersztár"-ja (1970).
A mai napig sikerrel játsszák és vetítik pl. az "Evita" (1978) és a "Cats" (Macskák, 1982) c. alkotásokat is, de természetesen folyamatosan készülnek új zenés-táncos darabok.

A magyar alkotások sorában idõrendben és minõségben az elsõk között van a "Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról" c. musical. Déry Tibor azonos címû regényét Presser Gábor zenéje és Adamis Anna versei, dalszöveg [24]ei varázsolták felejthetetlen alkotássá. A szereplõk, a Vígszínház mûvészei és az LGT együttes korát (Magyarországon) messze megelõzõ elõadásokat produkáltak.
Kb. egy évtizeddel késõbb, a '80-as években kezdtek sûrûsödni a musicalbemutatók hazánkban, melyek között külföldi sikerdarabok és hazai alkotások egyaránt megtalálhatók.
Elképesztõ sikerrel játsszák a Madách Színházban Webber világhírû musicaljét, Az Operaház Fantomját: az elõadás 2004-ben ünnepelte egyéves születésnapját. Ez idõ alatt 163 elõadáson játszották el a történetet, mintegy 130 ezer nézõnek.

A régi musicalek nagy része feledésbe merült, ám egy-egy betétdal jóval maradandóbbnak bizonyult

és jazz [9]-standard [25] vagy evergreen [26] sláger [27] lett számtalan mûvész különbözõ feldolgozásaival.
Ilyen pl. az "Ole Man River", "Smoke Gets in Your Eyes", "All the Things You Are" (Jerome Kern); "Somebody Loves Me", "Lady Be Good", "The Man I Love", "Embraceable You", "Love Walked in" (George és Ira Gershwin); Always, Blue Skies, White Christmas, There's No Business Like Show Business (Irving Berlin); Begin the Beguine, Night and Day, Just One of Those Things, I've Got You Under My Skin (Cole Porter); Mountain Greenery, My Heart Stood Still, There's a Small Hotel (Rodgers és Hart); Making Whoopeer (Walter Donaldson); Chatanooga Choo-Choo (Harry Warren és Mack Gordon); Lullaby of Broadway, September in the Rain (Harry Warren és Al Dubin); Star Dust (Hoagy Carmichael; Skylark (Carmichael és Johnny Mercer); It's Only a Paper Moon, Over the Rainbow (Harold Arlen és Yip Harburg); The Second Time Around (Arlen és Mercer); That Old Black Magic (Sammy Cahn és Jimmy Van Heusen); September Song (Kurt Weill).
►operett [8], zenés színház [13], zenés film [28]

The ten greatest screen musicals► ***[29]***

A musicalről a Musicalworld-ben ► [30]

Tamás megjegyzései: . Sztevanovity Dusán: több száz dal, valamint a Padlás címû musical (1988) szövegírója. Bereményi Géza gazdag dalszövegírói életmûve Cseh Tamás dallamaira Mészöly Dezsõ dalszövegei (pl. Victor Máté Villon-musicaljében),

- musical [31]

Forrás webcím: https://www.zenci.hu/szocikk/musical

Hivatkozások:
[1] https://www.zenci.hu/szocikk/dialogus
[2] https://www.zenci.hu/szocikk/zene
[3] https://www.zenci.hu/szocikk/enek
[4] https://www.zenci.hu/szocikk/tanc
[5] https://www.zenci.hu/szocikk/show
[6] https://www.zenci.hu/szocikk/film
[7] https://www.zenci.hu/szocikk/Broadway
[8] https://www.zenci.hu/szocikk/operett
[9] https://www.zenci.hu/szocikk/jazz
[10] https://www.zenci.hu/szocikk/rock
[11] https://www.zenci.hu/szocikk/dallam
[12] https://www.zenci.hu/szocikk/balett
[13] https://www.zenci.hu/szocikk/zenes-szinhaz
[14] https://www.zenci.hu/szocikk/opera
[15] https://www.zenci.hu/szocikk/revu
[16] https://www.zenci.hu/szocikk/vaudeville
[17] https://www.zenci.hu/szocikk/forma
[18] https://www.zenci.hu/szocikk/ritmus
[19] https://www.zenci.hu/szocikk/extravaganza
[20] https://www.zenci.hu/szocikk/goth
[21] https://www.zenci.hu/szocikk/melodrama
[22] https://www.zenci.hu/szocikk/dal
[23] https://www.zenci.hu/szocikk/pop
[24] https://www.zenci.hu/szocikk/dalszoveg
[25] https://www.zenci.hu/szocikk/standard
[26] https://www.zenci.hu/szocikk/evergreen

[27] https://www.zenci.hu/szocikk/slager
[28] https://www.zenci.hu/szocikk/zenes-film
[29] http://www.guardian.co.uk/music/2007/feb/18/musicals/print
[30] http://www.musicalworld.hu/kisokos/musical
[31] https://www.zenci.hu/cimkek/musical